

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

В.А. Сааджан, ст. викладач

А.О. Кунубіда, студентка

Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса

Досвід розвинутих країн світу доказав, що розвиток малих та середніх підприємств (МСП) є вагомим показником стійкого економічного розвитку держав з одного боку та забезпечує зайнятість населення та соціальну його стабільність. Для ефективного розвитку економіки України та її ринкових відносин особливо в сучасних умовах неможливий без розвитку малого та середнього підприємництва, яке дозволить забезпечити зайнятість населення та соціальну його стабільність. Державою останні десятиліття приділяється увага розвитку підприємництва, що призвело до зростання кількості підприємств МСП. Так за даними Держкомстату України кількість підприємств малого та середнього бізнесу на 01.01.2017 року складала 305897 одиниць. Серед них налічувалось 80,8% мікропідприємств, 14,2% – малих підприємств та 4,9% середніх підприємств. Крім того на початок 2017 року було зареєстровано ще близько 2 млн. фізичних осіб–підприємців [1 2]. Не дивлячись на значну кількість МСП значна частка їх щорічно опиняється у затруднителі фінансовому становищі. Заходи які застосовують для розвитку малого та середнього бізнесу не завжди сприяють досягненню поставленим цілям, тому виявлення проблем з фінансового забезпечення за підтримкою кредитування підприємницької діяльності в Україні залишається актуальним.

Кредитування підприємств різних секторів економіки та форм власності, кредитну діяльність банківських установ, взаємовідносини між суб'єктами кредитування вивчають вітчизняні та зарубіжні науковці і практики – В.В. Вітлінський, О.В. Дзюблюк, О.С. Кузьмін, В.Д. Лагутін, Ф.С. Мишкін, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, М.І. Савлук. Такі науковці як О.О. Дьомін, А.Г. Мазур, Ю.Ф. Шкворець, К.В. Мезенцев, Н.І. Проватар у своїх дослідженнях розглядають питання формування та виконання програм кредитування економіки різного рівня. Не дивлячись на значну кількість робіт проблема можливості ефективного використання кредитних ресурсів МСП залишається. Тому ціллю дослідження є виявлення проблем кредитування МСП в сучасних умовах та їх вирішення.

Класифікаційними ознаками підприємств, згідно з прийнятим Законом України №2164–VII з 1 січня 2018р., мають бути:

– мікропідприємства – є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, відповідають двом з критеріїв: вартість активів – до 350 тис. євро; чистий дохід від реалізації – до 700 тис. євро; кількість працівників – до 10 осіб;

– малими – є підприємства, показники яких відповідають двом з критеріїв: балансова вартість активів – до 4 млн. євро; чистий дохід від реалізації продукції – до 8 млн. євро; кількість працівників – до 50 осіб;

– середніми – є підприємства показники яких відповідають двом з критеріїв: балансова вартість активів – до 20 млн. євро; чистий дохід від реалізації продукції – до 40 млн. євро; кількість працівників – до 250 осіб [1].

Таким чином, відповідно Закону виникає проблема яка пов'язана з збільшенням балансової вартість активів підприємств, що вимагає пошуку додаткових коштів для вкладання у бізнес. Опитування представників малого та середнього бізнесу (більше 1800 респондентів), який щорічно проводиться в рамках Програми USAID "Лідерство в економічному управлінні» (ЛЕВ) з метою оцінки ділового клімату України основними проблемами з якими зіштовхнулось МСП в Україні дозволили виявити наступні:

- відсутність попиту на продукцію МСП – 59% опитаних;
- нестабільна політична ситуація – 44%;
- високі податки – 35%;
- складне податкове адміністрування – 27%;
- інфляція і зміна економічного законодавства – 26%;
- високий регуляторний тиск і корупція в якості перешкод згадали 23%;
- війна на Сході – 20%;
- низька доступність кредитів і високі ставки – 19% [3].

Кредитування малого бізнесу в Україні за рахунок банківських кредитів складає менше 6% від загального обсягу кредитування (45 млрд. грн.). До проблем фінансування МСП банками треба віднести: відсутність прозорості ведення бізнесу і необхідність застав. Серед причин незначного обсягу банківського кредитування малого бізнесу є: відсутність дешевого ресурсу у банків; складність і значна трудомісткість аналізу позичальника; наявність альтернативних варіантів інвестування вільних коштів з низькими ризиками і високою прибутковістю (зокрема, депозитні сертифікати овернайт), вимоги регулятора (НБУ) до застави позичальників та інше. Позитивним моментом є низький рівень проблемності кредитних портфельів банків в секторі малого та середнього бізнесу – до 7% від загального обсягу, показники по кредитному портфелю корпоративних клієнтів – до 90%. Це свідчить про привабливість для банків кредитування малого бізнесу [4]. У

2018 року банки очікують зростання попиту на кредити від бізнесу. (споживчих кредитів – 46% та кредитів МСП 59%). Треба відзначити де які зміни в умовах кредитування 2017–2018р.:

– переважна більшість банків не змінила стандартів корпоративного кредитування; – деякі великі банки посилюють стандарти кредитування до позичальників при наданні валютних і довгострокових кредитів;

– банки підвищили кількість схвалених заявок на кредити МСП, що було забезпечено зниженням відсоткових ставок;

– великі банки, посилили вимоги до застави та збільшили обмеження, що їх установлюють для позичальників у кредитних угодах.

Банки вказали на зменшення закредитованості МСП в цілому (частка банків, які вважають, що закредитованість значна, зменшилася до 26% із 34% порівняно з II кварталом 2017 року [5].

Від нестачі оборотних коштів страждають 33% середніх підприємств і 36% малих. В той же час на обмежені можливості отримання кредитів скаржаться 14,8% малих підприємств та 17,7% середніх. Основним фактором, який змушує підприємства відмовлятися від банківського кредитування, є високі ставки (їх згадують 67% малих і 65% середніх підприємств). Обмеження фінансування МСП за рахунок банківського кредитування – висока відсоткова ставка за кредитами, котра залежить від облікової ставки НБУ (облікова ставка має прямий вплив на короткострокові ставки на фінансовому ринку і через криву дохідності – на довготермінові), яка з 02.03.2018 року становить 17%, що на 1 % вищий порівняно з попереднім встановленим відсотком. Друга за поширеністю причина – надмірні вимоги до застави (на неї вказали 40% представників малих підприємств і 39% середніх).

Таким чином, негативною стороною у розвитку МСП, пов'язаним з дією відсоткової політики НБУ є збільшення витрат внаслідок підвищення відсоткових ставок за банківськими кредитами, що призводить до зменшення отримуваних фінансових результатів суб'єктів господарювання.

Облікова ставка залежить від багатьох факторів: характеру грошово-кредитної політики НБУ, відсоткових ставок на міжнародному ринку, стану платіжного балансу України і курсу національної валюти.

Змінюючи рівень облікової ставки, НБУ впливає на пропозицію грошей. Так, підвищення центральним банком облікової ставки призводить до зростання відсоткових ставок комерційних банків за кредитами та депозитами.

Підвищенням облікової ставки НБУ намагається зменшити інфляцію, яка протягом 2017 року значно випередила прогнози НБУ.

Наприкінці 2017 року інфляція сягнула 13,7%, хоча НБУ в інфляційному звіті передбачав, що вона не перевищить 9,1%.

Зараз інфляційні очікування, на думку НБУ, залишаються занадто високими, і регулятор намагається чинити опір, як може.

Вища ставка робить “дорожчими” гроші в банках, тому й кредити стають дорожчими .

Хоча збільшення облікової ставки Національним банком України зменшить рівень інфляції, є й очевидний недолік, а саме сповільнення економічного зростання, рушійною силою якого є саме МСП, кредити для якого стануть ще дорожчими. Наприклад, на 02.04.2018 року кредити для малого та середнього бізнесу в Ощадбанку дають від 17,5% річних, тобто ця цифра не є остаточною, а може збільшуватись залежно від виду бізнесу.

Отже, для розвитку економіки України необхідно стимулювати розвиток малого і середнього підприємництва, одним з шляхів вирішення цього питання є покращення умов кредитування МСП та підвищення рівня довіри вітчизняних підприємців до фінансових установ країни.

Література:

1. Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" щодо удосконалення деяких положень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>

2. Що стримує розвиток малого бізнесу в Україні? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finclub.net/overview/chto-sderzhivaet-rost-malogo-biznesa-v-ukraine.html>

3. Щорічна оцінка ділового клімату в Україні 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lev.org.ua/abca.html>

4. Круглий стіл: «Проблеми кредитування малого бізнесу в Україні та шляхи їх вирішення». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/2017/03/28/26962881/>

5. Аналітичний звіт «Опитування про умови кредитування». Січень 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=E715A124A779EA09D6189B3B1614807B?id=62840351>